

Nr 190.

Av herr **Lithander m. fl.**, om ett räntefritt lån till föreningen för svenska havsfiskets befrämjande u. p. a.

Av Sveriges officiella statistik för 1926 framgår, att värdet av den salta sill, vi nämnda år importerade, uppgick till 13,062,284 kronor eller över hälften av hela importvärdet för fisk, vilket nämnda år uppgick till 23,572,072 kronor. Värdet på den importerade salta sillen fördelade sig på sill från Norge med 6,946,211 kronor och för sill från Island med 4,397,419 kronor och kan antagas ha med minst 8,000,000 kronors värde rört sig om islandssill. Sverige konsumerar ända upp till 85 procent av hela produktionen av dylik sill.

Sedan många år tillbaka ha flera svenska firmor bedrivit sillfiske vid och sillsaltning på Island för att på detta sätt delvis täcka vårt behov av islandssill. Genom de på senare åren tillkomna isländska fiskerilagarna har detta fiske omöjliggjorts, och genom det nu tillämpade isländska sillmonopolet har det även satts en gräns för svenskarnas sillsaltning på Island. Norrmännen ha de senare åren i allt större utsträckning idkat sillfiske och -saltning utanför Islands territorialgräns. Sålunda uppgick deras produktion av på så sätt saltad islandssill 1926 till 89,404 tunnor, år 1927 till icke mindre än 185,276 tunnor och i föl till omkring 150,000 tunnor. En mycket stor del av denna sill har exporterats vidare till Sverige.

Trots det att de svenska sillfirmorna nu ha tillfälle inköpa sin islandssill dels av det isländska sillmonopolet, dels av de norska fiskefartygen eller dessas fångstköpare, måste det anses som ett önskemål, att denna upphandling i stället kan ske i så stor utsträckning som möjligt av svenska fiskefartyg. Men för att detta skall kunna ske, måste ett svenskt sillfiske vid Island anordnas. Detta erbjuder inga tekniska svårigheter. Genom tidigare försök och senast förra sommaren har det konstaterats, att svenska fiskefartyg kunna bedriva såväl snörpvads- som garnfiske på internationellt farvatten vid Island.

Ett blivande svenskt sillfiske vid Island måste baseras på så stora fartyg, att saltningen kan verkställas ombord. Sådana fartyg äga vi dels i de stora ångtrålare, som de senare åren inköpts till Göteborg, dels i en del större kuttrar av engelsk typ, varav Bohuslän har åtskilliga. Dessa ångtrålare ha de senaste åren arbetat under mycket bekymmersamma förhållanden, främst på grund av misslyckandet av det sillfiske, för vilket de egentligen inköpts. Det måste därför anses synnerligen önskvärt, om sådana dispositioner kunna träffas, att dessa fiskefartyg erhålla sysselsättning på

avlägsnare fiskevatten vid de tider, då de här hemma eljest tvingas att ligga stilla, nämligen vår och sommar. Vad beträffar de bohuslänska kuttarna lida även dessa av sysslöshet, sedan storsjöfisket vid Shetland och makrillfisket i Nordsjön blivit allt mindre lönande och därför tvingat allt flera fiskelag att draga sig ur dessa fisken.

Då, som sagt, vårt land är den ojämförligt störste köparen av islandssill, synes all strävan böra inriktas på, att så mycket som möjligt av denna sill fiskas och saltas av svenskar. Detta bör vara så mycket viktigare, som man därigenom skulle kunna få sysselsättning för både ångtrålare och fiskekuttrar samt de talrika bohuslänska fiskare, som utgöra dessas besättningar,

Under sistlidne sommar voro två göteborgska ångtrålare med snörpvadar vid Island, och fem kuttrar från Bohuslän bedrevo garnsillfiske på det fria territoriet utanför denna ö. Ångtrålarna lyckades icke bra, beroende främst på dåliga redskap. Ett par av kuttrarna hade bra fångster och god förtjänst, de övriga däremot lyckades sämre och hade därför föga skäl att rosa marknaden. De hyra sina garn i Norge och få därför betala en tredjedel av bruttointkomsten. Erfarenheterna blevo sådana, att intet av dessa fartyg torde gå till Island i år, om icke särskilda anstalter vidtagas.

Det är uppenbart, att våra svenska fiskefartyg skulle kunnat lyckas på ett helt annat sätt vid Island, om det varit bättre ordnat för dem och om de samarbetat. Detta är tydligen en kärnpunkt för fiske av denna art, och frågan är, hur den tillfredsställande skall kunna anordnas. Erfarenheterna från tidigare försök att med statshjälp upptaga nya fisken äro allt annat än uppmuntrande. Särskilt torde det bedrövliga resultatet av fiskarexpeditionen till Island 1920 ännu vara i friskt minne. Det innebär icke något klander mot våra duktiga bohuslänska fiskare, om man uttalar den förmodan, att detta sistnämnda företag skulle gått bra, om det stått under en insiktsfull, kompetent och kraftig kommersiell ledning. Under förutsättning av en sådan ledning och samarbete mellan de deltagande fartygen synes ett nytt försök att upptaga ett planmässigt svenskt sillfiske vid Island böra göras.

Ett dylikt svenskt oberoende sillfiske vid Island synes lämpligen till en början kunna upptagas av tre ångtrålare från Göteborg och åtta kuttrar från Bohuslänns skärgård, av vilka de förra skulle medföra vardera 16 bohuslänska vadfiskare, de senare vardera 8 bohuslänska garnfiskare, således tillsammans 112 bohuslänska fiskare.

Trålarna behöva utrustas med var sin snörpvad à 5,200 kronor och vardera 2 vadbåtar à 800 kronor, vartill kommer kostnaden för dävertar och diverse ändringsarbeten på varje båt till cirka 2,200 kronor. Den tekniska utrustningen för varje trålare går således till 9,000 kronor eller för alla tre till 27,000 kronor. De åtta kuttrarna behöva en fullständig garnutrustning à 6,000 kronor för varje båt, alltså för alla 8 48,000 kronor. Fiskeutrustningen för hela islandsexpeditionen uppgår således till 75,000 kronor.

Ångtrålarna beräknas fiska och salta 1,600 tunnor vardera, varav 1,000

tunnor hemföras på egen köl efter fiskets slut och 600 tunnor hemföras genom fraktfartyg. Kuttrarna beräkna fiska och salta i genomsnitt 850 tunnor vardera, av vilka 625 tunnor hemföras på egen köl och 225 med fraktfartyg. Under fisket är det meningen, att alla expeditionens fartyg skola samarbeta, så att den, som fiskar mer än han bekvämt kan salta, delar med sig åt de övriga, varjämte salt sill i tunnor jämväl i den mån det är möjligt övertages av dem bland fartygen, som eventuellt ha ledigt rum.

Kalkylen för detta sillfiske kommer då att se ut på följande sätt:

a)

3 trålare à 1,600 tunnor = 4,800 tunnor	
8 kuttrar » 850 » = 6,800 »	11,600 tnr à 22 kronor = 255,200
Avgår tunnor och salt.....	54,520
» hemfrakt 3,600 tunnor à 2.50	9,000
	63,520
	191,680
Till fiskare 6 kronor per tunna.....	69,600
Ångträlarnes utgifter	37,140
Kuttrarnas utgifter	41,600
Hyra för ångtrålare.....	12,000
Hyra för kuttrar	12,800
	173,140
	Överskott kronor 18,540

b)

11,600 tunnor à 22 kronor		255,200
	3 trålare	8 kuttrar
	48 man	64 man
Fiskare	28,800	40,800
Tunnor och salt	22,500	31,960
Båtägare	12,000	12,800
Kol och brännolja	13,500	16,000
Slitage och underhåll av redskap	6,600	16,000
Lön och proviant till fast pers.	11,040	
Hemfrakt	4,500	4,500
Assurans	3,000	4,000
Diverse	3,000	5,600
	105,000	131,660
		236,660
		Överskott kronor 18,540.

Det bohuslänska storsjöfisket har successivt nedgått under det senaste decenniet. Ännu 1920 deltog 109 fartyg med ett kontant fångstutbyte av 2,200,958 kronor. 1927 hade dessa siffror sjunkit till 53 fartyg och 756,974 kronor. Värst har nedgången av detta fiske gått ut över Orust. De 6 större fiskelägena där — Mollösund, Käringön, Hälleviksstrand, Stocken,

Gullholmen och Grundsund hade 1912 ej mindre än 66 fartyg med 581 man på storsjöfiske. 1927 hade de endast 27 fartyg med 223 man. I bortåt 50 år har detta fiske hållit sig på Shetlandsbankarna, där dock fisktillgången de senaste åren blivit mindre och mindre. I sommar ha kuttrarna på 3 fiskeresor icke haft större fångst än förr på en enda resa. För skärgården och icke minst de nämnda samhällena har denna nedgång varit av en ödesdiger betydelse. Den yngre befolkningen flyttar bort, då den icke längre kan försörja sig på platsen. Kvar bli endast de äldre, som måste nöja sig med en i allmänhet bekymmersam tillvaro. På detta sätt bli förhållandena allt värre och värre, icke minst för kommunerna. Följden av denna storsjöfiskets tillbakagång har också blivit, att våra fiskberedare i skärgården, även sådana, som i det längsta sökt uppehålla sin verksamhet på endast svensk råvara, nödgats i stigande omfattning inköpa norsk råvara.

Det är således en sak av allra största vikt för både det bohuslänska storsjöfisket och den bohusländska fiskberedningen att upparbeta ett nytt storsjöfiske eller lägga detta efter nya linjer. Tre dagsresor väster om Shetland ligger Rockallsbanken, känd för sin rikedom på långa, just den fisk, som våra fiskberedare använda. För att dels ge det avtynande viktiga storsjöfisket en i hög grad önskvärd stimulans, dels i ökad utsträckning göra det möjligt för svenska fiskare att förse svenska fiskberedare med den råvara, de behöva, synes nu tillfället vara ytterst lämpligt att försöka utsträcka fisket till Rockallsbanken. Detta kan emellertid icke ske med de nuvarande bohuslänska fiskebåtarna, då dessa anses för små för att möta en eventuell storm därute, där man är i avsaknad av varje lä. Enda möjligheten att få i gång detta fiske är om man kunde förmå några ångtrålare av de största, som på senare åren anskaffats till Göteborg, att gå dit ut. Härigenom skulle åtskilliga bohuslänska storsjöfiskare, som på senare tid avhänt sig sina fiskebåtar, få sysselsättning, varjämte man möjligen skulle kunna vänta, att en del större och därtill mera lämpade bohuslänska fiskebåtar så småningom våga sig ut på Rockallsbanken, när de veta, att de där ha sällskap med de stora ångtrålarna.

Kunde 5 av de stora ångtrålarna gå dit ut, skulle dessa kunna vardera medföra 10 bohuslänska fiskare, vana vid backefiske och fångstens behandling. Varje båt behöver emellertid en fiskeustrustning, som kan beräknas till 7,000 kronor och omfattar erforderliga storbackor, lämplig vansch för backornas inhalning och en del anordningar ombord. För de 5 ångtrålarna erfordras således 35,000 kronor. Emellertid behöves det inga jättestor fångster, för att fisket därute skall bli lönande. Lyckas det första försöket, vilket man har alla skäl att förmoda, sändas ångtrålarna givetvis ut igen, eventuellt åtföljda av flera. Detta fiske kan bedrivas från april till fram i juli månad.

Fiskeplanen för 5 ångtrålare vid Rockall ställer sig på följande sätt per båt och månad:

35 ton salt fisk à 270 kronor	9,450	
10 ton färsk fisk à 310 kronor	3,100	
		12,550
Avgår salt	400	
» agn	800	1,200
		11,350
$\frac{1}{3}$ härav till besättningen (12 man)	3,783	
Kol	3,000	
Slitage och underhåll av redskap	1,200	
Hyra för trålare	1,667	
Assurans	500	
Diverse	500	10,650
		Överskott kronor 700.

Räknar man till en början med 2 månaders fiske, blir överskottet för alla 5 båtarna 7,000 kronor och för 3 månaders fiske 10,500 kronor.

För att dessa båda viktiga fiskeriskolor kunna komma till stånd, erfordras således endast till den fiskeritekhniska utrustningen — således ej medräknat tunnor, salt, kol, brännolja, proviant och löner — tillsammans 110,000 kronor. Den ekonomiska situationen bland ångtrålredarna är nu icke sådan, att detta kapital kan uppbringas av dem, ännu mindre kan detta förväntas av fiskare och utomstående personer, vilka på senare åren tyvärr haft allt annat än glädjande erfarenheter av företagen i fiskeribranschen. Vad beträffar köpmännen i branschen äro dessa till följd av de senare årens svåra kreditförhållanden och gjorda förluster, icke minst på utlandsaffärerna, i jämförelsevis prekär ställning, men i den händelse det planerade islandsfisket skulle komma till stånd, få de dock ställa tunnor och salt till förfogande, liksom trålredarna för båda expeditionerna skulle få förskotta kol, proviant och löner.

De 110,000 kronor, som således erfordras till den rent tekniska utrustningen för de här ifrågasatta Islands- och Rockallsexpeditionerna, kunna således tydligen icke uppbringas på annat sätt än att staten träder emellan med ett anslag, som i den mån omständigheterna medgiva återbetalas.

Såsom redan framhållits böra emellertid dessa fiskexpeditioner icke utföras på sådant sätt som de senaste med statsmedel understödda. För att lyckas måste de stå under en ledning, som kan dels göra nödiga dispositioner, dels fullfölja saken, även om den tidvis skulle te sig litet motig. En sådan anordning möjliggöres genom en i Göteborg bildad ekonomisk förening bestående av fiskeriintresserade i Göteborgs och Bohus län, vilken representerar mångårig och ingående kännedom om såväl sillfiske vid Island som sillsaltningen där, och vilken, under förutsättning av statens bisträckning, är villig att anordna såväl det planerade sillfisket vid Island som det planerade storsjöfisket vid Rockall i den utsträckning, som ovan nämnts, samt skall

ha hand om den anskaffade materielen och sörja för dennas omsorgsfulla vård och underhåll.

Av de uppgjorda kalkylerna att döma bör staten icke komma att löpa någon risk genom ett anslag för upptagande av båda dessa viktiga fisken. Det isländska sillmonopolet synes komma att sörja för ett någorlunda konstant pris på sillen, och då våra bohuslänska fiskares yrkesskicklighet icke står tillbaka för vare sig norrmäns eller isländares eller någon annan nations, under förutsättning att de förses med goda redskap och en uppgiften vuxen ledning, torde man tryggt kunna utgå från att de båda planerade företagen icke blott skola bära sig, utan även lämna tillräckligt överskott för att medge en successiv återbetalning av det eventuellt erhållna statsanslaget. De beräknade överskotten göra det sannolikt, att den fullständiga inbetalningen av statsanslaget skall kunna vara verkställd inom loppet av fem år.

För föreningens konsolidering och utvecklingsmöjligheter synes det vara önskvärt, att återbetalningsskyldigheten fixerades till $\frac{1}{5}$ varje år, med rätt dock för kungl. lantbruksstyrelsen att med ledning av föreningens räkenskaper och i samråd med dennas styrelse närmare bestämma, huruvida återbetalningen något år bör ske med mindre belopp, varvid dock bör iakttagas, att om andelsföreningens vinst ett annat år medgiver en utfyllnad av vad som på så sätt icke tidigare presterats i återbetalningshänseende, så bör sådan utfyllnad ske.

Det torde här böra erinras om att ångtrålfisket spelar en mycket viktig roll för den jämna tillförseln i vår enda verkliga fiskhamn, Göteborgs. Under världskriget vilade på dessa fartyg den ofta tunga plikten att sörja för vårt lands till följd av livsmedelsbristen abnorma fiskbehov, och besättningarna trotsade alla faror, t. o. m. döden. Flera ångtrålare blevo under dessa år minsprängda med stor förlust av människoliv. För ångtrålfloattan ha inga fiskerilån stått till förfogande, den har lika litet fordrat som erhållit någon uppmuntran eller hjälp från statens sida. Här har det enskilda kapitalet måst mobiliseras, vinnas och — förloras. Kan nu ingenting göras från statens sida för att hjälpa den ur det nuvarande oföret, är det fara värt, att den med ytterligare förlust måste avyttras till utlandet — så har redan skett i ett par fall — och vi berövas en dyrbar och effektiv materiel för tillgodoseende av en viktig del av vår folknäring.

Det bör heller icke lämnas ur sikte, att de sålunda planerade fiskena ytterst avse att ge ett avsevärt antal bohuslänska fiskare ersättning för fiskegrenar, som på senare åren misslyckats och därigenom hota att bli av ödesdiger ekonomisk betydelse för stora delar av Bohuslän. Redan nu är situationen, särskilt i de av storsjöfisket mest beroende skärgårdssamhällena, så allvarligt bekymmersam, att frågan om speciella åtgärder otvivelaktigt förr eller senare torde göra sig gällande. Skulle, som man kan vänta, genom ett låneanslag till ovan berörda fiskeriföretag en lättnad i bohusfiskarnas bekymmer kunna beredas och vägar därigenom anvisas för fiskets omläggning, så får ett statsingripande anses så mycket mera motiverat. Denna

synpunkt blir icke mindre viktig därigenom, att det gäller icke blott att hålla nöden borta från många idoga bohuslänska fiskarhem, utan även i viss mån ett konsekvent fullföljande av den uppmuntran från statens sida, som i många år kommit den bohuslänska fiskarbefolkningen till del i form av billiga lån till båtar och redskap.

Då det måste anses i hög grad önskvärt att en av de i båda fiskeexpeditionerna deltagande ångtrålarna förses med radioapparat, såväl sändare som mottagare, har på därom gjord framställning kungl. telegrafstyrelsen förklarat sig villig att, om det ifrågavarande statsanslaget beviljas, på prov under någon tid installera $\frac{1}{2}$ kw. radiotelegrafstation på ett av fartygen.

Med anledning av vad här ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte bevilja »föreningen för svenska havsfiskets befrämjande u. p. a.» i Göteborg för upptagande av sillfiske vid Island med 3 ångtrålare och 8 kuttrar samt för upptagande av backefiske på Rockallsbanken eller andra avlägsna fiskefält med 5 ångtrålare ett räntefritt anslag av 110,000 kronor att återbetalas på sätt, som ovan angivits, och under former, som kunna närmare fastställas.

Stockholm den 21 januari 1929.

Edvard Lithander.

Oscar Osberg.

Cornelius Olsson.

Adolf Wallerius.
